

PM angående avgränsande förundersökning i Vårsta, Botkyrka kommun, fastigheten Ensta 1:65

Under perioden 29/6-1/7 2015 genomförde Arkeologhuset Stockholm en avgränsande förundersökning av en förmodat mesolitisk boplats på fastigheten Ensta 1:65, Grödinge socken och Botkyrka kommun, Södermanland. År 2013 hade Arkeologhuset gjort en förundersökning och utredning etapp II här och då påträffat den aktuella fornlämningen (Pettersson & Wikell 2013). Lokalen är rapporterad till ATA men har ännu inte fått RAÄ-nummer. Förundersökningen 2013 berörde den tidigare kända RAÄ 536 medan utredningsdelen gällde det stora sandområdet i nordost. Det var inom sistnämnda som den här berörda lokalen påträffades, och därför benämns undersökningen 2013 ”utredningen”. Syftet med förundersökningen 2015 var att fastställa fornlämningens utbredning, som ett underlag för ärendets vidare prövning.

Bakgrund

Fynden från utredningen bestod av slagen kvarts. Platsen framstod som liten och tämligen fyndgles. Den skildes från den stora och fyndrika boplatsen RAÄ 536 av en 70 m bred fyndfri zon. Vi antog därför att de nya fynden utgör en egen boplats, strandbunden vid ett högre havsstrandläge än RAÄ 536. Fynden hade nämligen framkommit längs med en låg men markerad strandvall. Nivån är ca 53 m öh. Själva stranden stod vid bosättningstiden förmodligen på 51-52 m öh. Boplatsen låg då inne i en buktande vik, strax innanför en svagt markerad udde. Ett kort stycke åt väster fanns ytterligare en udde. Under mesolitikum bröt uddarna vågor och vind från västsektorn. Den förhärskande vindriktningen i nutiden är ofta sydlig eller västlig och var det med all sannolikhet även under mesolitikum. Med det som utgångspunkt var platsen väl vald av de båtburna skärgårdsborna under mesolitikum.

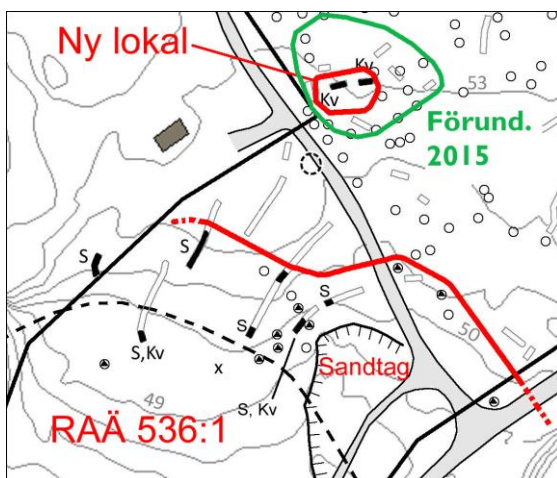

Fig. 1. Situationsplan. Röda begränsningar är den fastställda utbredningen för RAÄ 536 samt den först antagna utbredningen av den nya lokalen. Notera bred fyndfri zon mellan de bägge lokalerna. Grönt är omfattningen av förundersökningen 2015.

Förundersökning 2015

Förundersökningen genomfördes med maskingrävda sökschakt, sammanlagt 14 stycken med en total längd på 170 meter. Schakten lades i huvudsak tvärs en tänkt strandlinje. Men vi förtätade här och var för att fånga den glesa boplatsen. Ytan i schakten rensades grovt med fyllhammare och skärslev. Framkom fynd vid schaktningen var det skäl nog att inte lägga provrutor just där. I del av schakt där inga rensfynd gjordes grävde vi provrutor. Rutorna var 0,5x0,5 m stora. De grävdes ner till 10 – 15 cm djup. Gjordes fynd avbröts rutgrävningen. Totalt grävdes 41 provrutor.

Resultatet från förundersökningen visar att boplatsen är lite större än vad de fyndgivande schakten från utredningen indikerade, framförallt norrut. Men vi har en rad tomma schakt med rutor runt om det fyndgivande området. Fler fynd framkom på den ovan nämnda strandvallen, men även kort bakom densamma in mot land – sett från en tänkt mesolitisk strandlinje. Förutom slagen kvarts påträffades slagen grönsten och bearbetad sandsten. Den ena sandstenen är en stor slipsten. Grönstenen representeras av tre avslag. Grönstenen framkom nära slipstenen. Det är sannolikt att grönstensavslagen härrör från yxtillverkning, och slipstenen synes relatera till detta. Fyndmaterialen uppvisar en rumslig fördelning: Kvarts förekommer mest på strandvallen, nära stranden; bergart (grönsten, sandsten) något indraget bakom stranden. Denna rumsliga uppdelning har förmodligen en social såväl som funktionell bakgrund.

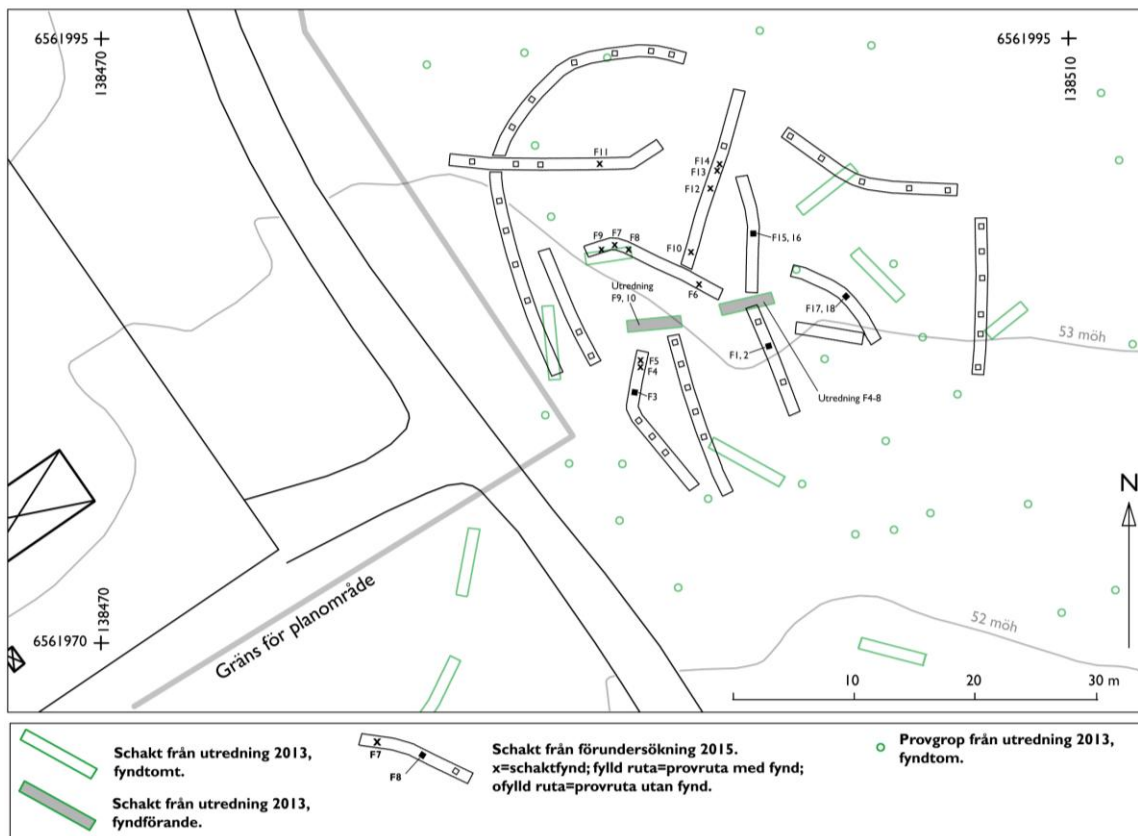

Fig. 2. Grävplan. Schakt och provgropar från utredningen 2013 ligger i svag grön ton.

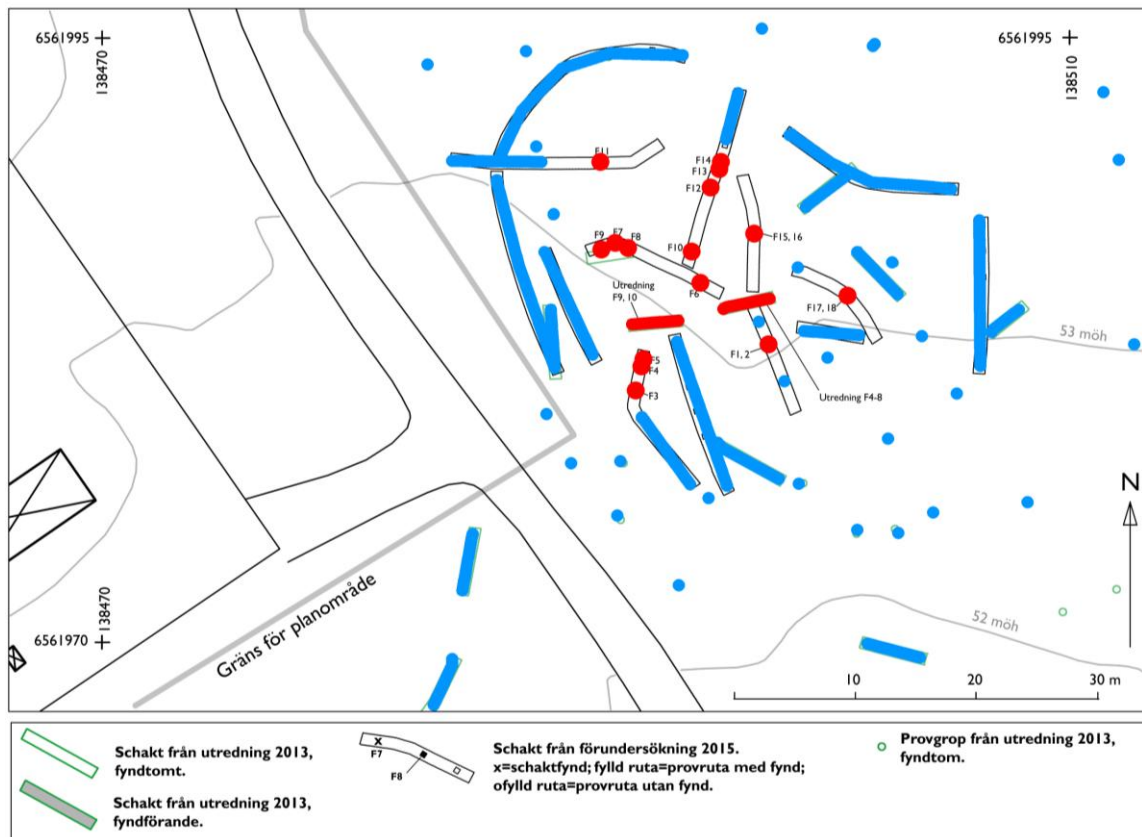

Fig. 3. Förenklad grävplan där fyndförande grävener markerats med rött och fyndtomma med blått.

F10, slipsten av sandsten.